

JÜRGEN UDOLPH tanulmányának (277–299) célja áttekintést adni a két terület eddigi közös eredményeiről, illetve a lehetséges jövőbeli feladatokról.

A kötet a legfrissebb névtani kutatások területéről válogatott anyagot tár elénk, rávilágítva a névkutatás interdiszciplináris jellegére. Tanulmányainak erőssége, hogy olyan névtani kutatásokat is elérhetővé tesznek az olvasó számára, amelyekkel egyébként ritkábban találkozhatunk.

HANTÓ RÉKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem  
Bölcsészettudományi Kar

KOCSÁR LILLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem  
Bölcsészettudományi Kar

### Nomina 34. (2011)

Szerkesztő: MARGARET SCOTT. Society for Name Studies in Britain and Ireland,  
Lavenham, Suffolk. 175 lap

A folyóirat 2011. évi száma hat tanulmányt, egy gyászjelentést, négy könyvszembét és a 2010-es év brit és ír vonatkozású névtani munkáinak bibliográfiáját tartalmazza.

**Tanulmányok.** RACHEL SUTTON-SPENCE és RICHARD COATES írása azon jelek típusaival foglalkozik, amelyeket az angol labdarúgó-bajnokság első osztályában szereplő futballklubok azonosítására használnak a brit jelnyelvben (5–25). Az adatközlőktől származó (gyakran egyénenként változó) jelölések között belső jelnyelvi és kölcsönelemek egyaránt találhatók. Az elsőbe tartozik például metonimikusan a mez, a jelvény, a címer egy jellegzetessége alapján vagy a klubnak otthont adó helység eleve metonimikus jele segítségével történő jelölés; az utóbbiba pedig a megfelelő hivatalos, illetve informális, szemantikailag áttetsző angol névnek a teljes vagy részleges jelnyelvi fordítása. Egyes helységek azonosítására a brit jelnyelv, meglehetősen egyedi módon, a településen felkelhető futballklub nevének a jelölését alkalmazza.

MARGARET SCOTT és ANDREW CLARK cikke egy 2009-ben megjelent, JANI VUOLTEENAHO és LAWRENCE BERG által szerkesztett tanulmánykötet fő ötletét alkalmazza az angol helynévkutatás viszonylatában. E szerint a kritikai gondolkodás nyújtotta szemléleti megújulásra a helynévtanban is szükség van (27–50). A szerzők szerint a „hagyományos”-nak nevezett, a helynevek történeti-kulturális jelentőségét hangsúlyozó, adatok sokaságán filológiai vizsgálatokat végző névtani kutatások kevés figyelmet fordítottak arra, hogy az általuk felhasznált névadatok elsősorban hivatalos dokumentumokból valók, így nem annyira a korabeli tényleges, mint inkább a kikényszeríteni kívánt nyelvhasználatot tükrözik. A „kritikai” helynévtan ezzel szemben a nevek politikai beágyazódásából indul ki, s arra keresi a választ, hogy a névadás, névcseré és ezek eredménye, a helynév milyen szerepet játszik a kultúra, az egyenlőség, az identitás formálásában, a helyhez fűződő képzetek ki- és átalakításában; illetve, hogy ki(k)nek, miért és milyen feltételek mellett

áll(t) érdekében, hatalmában kezdeményezni ezeket a folyamatokat. Esettanulmányként a *Salford Docks > Salford Quays ~ The Quays: Greater Manchester's Waterfront* névcsere körülményeinek, mozgatórugóinak és hatásának a feltárását végzik el a szerzők.

TERHI NURMINEN óangol eredetű northumberlandi és durhami helyneveknek a nagyobb földfelszíni kiemelkedésre utaló földrajzi köznevekre visszavezethető összetevőit vizsgálja térképi adatok és három kisebb területet érintő terepmunka eredményei alapján (51–90). A vizsgált névanyagban a négy leggyakrabban előforduló releváns elem (az óangol *dūn*, *hlāw*, *hōh* és *hyll* szavak) jellemző denotátumának fizikai paramétereit részletesen is bemutatja a szerző. NURMINEN úgy ítéli meg, hogy bár általánosságban igaznak bizonyul MARGARET GELLING és ANN COLE azon feltevése, hogy az óangolban a terepformákat jelölő földrajzi közneveket erősen specializált jelentésben használta fel helynevek alkotására a beszélőközösség, az elemzett nevek tanúsága szerint két irányban mégis érdemes tágítani a korábbi elképzelést. A tárgyalt földrajzi köznevek helynévbeli alkalmazásának következetessége ugyanis az óangolban nem érhető el a GELLING–COLE-hipotézisben feltételezett szintet; illetve további vizsgálatokat igényel az is, hogy vajon a közép- és a modern angolban nem hasonlóan sajátos értelemben használták-e fel helynévalkotásra a topográfiai alakulatokra vonatkozó köznévi kifejezéseket.

FRAN COLMAN alapos hangtörténeti magyarázatokon keresztül igazolja, hogy az angolszász korszakból fennmaradt egyes pénzérméken található *Buga* személynév óangol eredetű, és független a déli germán nyelvek egyikéből származó *Boia* névformától (91–120). *Buga*, akinek a neve *Bvga* vagy *Boga* formában jelentkezik az érméken, Nagy Alfréd és I. (Idősebb) Eduárd wessexi királyok uralkodása alatt készített pénzérméket; *Boia* néven pedig az ez után következő uralkodók idején egy vagy több, talán frank származású pénzverő működhetett a területen.

ALICE CROOK a szülői keresztnév örökítésének gyakorlatát vizsgálja a cambridgeshire-i Castle Camps egyházközség 1563–1704 közötti keresztelési anyakönyveinek adatai alapján (121–132). Megállapítja, hogy az egyházközség területén a névadás ezen típusa az apa-fiú viszonylatban gyakoribb volt, mint az anya-lánya tekintetben; ugyanakkor a lányok esetében növekedett nagyobb mértékben e névörökítési gyakorlat népszerűsége a vizsgált időszakban.

NEIL HOWLETT az 1500-as évektől folyamatosan jelentkező, főként szántóföldek kapcsán alkalmazott *Beggars Bush* ('koldusok bokra/bozótosa') helynevek forrását és jelentését kutatja (133–143). A kifejezés korabeli irodalmi művekben jelentkező közmondászerű használatának értelmét ('saját hibájából elszegényedik') is figyelembe véve arra a megállapításra jut, hogy a névformában szereplő *beggars* szó a korai modern angolban nem feltétlenül kéregető csavargókat, gazembereket, hanem (el)szegény(edett) családfőket jelölt, akik tulajdonosai vagy bérlői lehettek a kérdéses nevű földterületeknek.

**Gyászjelentés.** SHAUN TYAS a névtani és egyéb témájú, jó színvonalú, népszerű kézikönyvek szerzőjeként ismertté vált Adrian Room (1933–2011) személyére és munkásságára emlékezik (145–147).

**Recenziók.** A rovat bemutat egy, a családnevek (és a genealógia) tanulmányozásához szükséges alapvető forrásokkal és korszerű szempontrendszerrel foglalkozó útmutató könyvet; ismertet egy monográfiát, mely a családnévkutatás multidiszciplináris jellegét hangsúlyozó, napjainkban formálódó új kutatás-módszertani irányt és az ennek alkalmazásával nyerhető eredmények újszerűségét részletezi; tárgyal egy, az Uppsalai Egyetemen rendezett szimpózium anyagát kiadó tanulmánygyűjteményt, melynek témája a germán

nyelvekből mára kivesszett ősi szavak tulajdonnévbeli előfordulások alapján való rekonstrukciója; végül pedig bemutat egy, a skóciai Fife megye középső részének helyneveit közreadó és magyarázó könyvet, egy öt kötetesre tervezett sorozat második darabját (149–161).

**Bibliográfia.** A kötet a 2010-ben megjelent, Nagy-Britannia és Írország tulajdonneveivel (is) foglalkozó, főként angol, kisebb részben ír, walesi, német és svéd nyelvű történelmi, filológiai, névtani (utóbbin belül általános kérdéseket tárgyaló, forrásanyagot megjelentető és módszertani témájú, valamint személy-, hely- és középkori írói neveket feldolgozó) kiadványok, tanulmányok, recenziók CAROLE HOUGH által összeállított bibliográfiájával zárul (163–175).

BÖLCSKEI ANDREA  
Károli Gáspár Református Egyetem  
Bölcsészettudományi Kar

### Nomina 35. (2012)

Szerkesztő: JOHN BAKER – JAYNE CARROLL – MARGARET SCOTT. Society for Name Studies in Britain and Ireland, Lavenham, Suffolk. 172 lap

A folyóirat 2012. évi száma öt tanulmányt, egy jegyzetet, két konferenciabeszámolót, két könyvismertetést és a 2011-es év brit és ír vonatkozású névtani munkáinak bibliográfiáját tartalmazza.

**Tanulmányok.** DUNCAN PROBERT tanulmánya bizonyítja, hogy az ún. Nagy Domesday Book írója a *Wulfnoð* személynevet következetesen *Vlnod*, illetve *Vlnod'* formában rögzítette. Ezzel szemben a szövegben található *Vnlof* névforma – melyet korábban a kutatók hangátvetésre, illetve a *ð* hang latin betűvel való lejegyzése körüli bizonytalanságokra hivatkozva a fenti névforma változatának tartottak – az *Olaf* név archaikus, az eredeti nazálist még őrző alakváltozatának írásbeli megjelenítése lehet (1–19). A szerző véleménye szerint ez utóbbi név nazálist még tartalmazó és azt már kivető változatai a 11. század közepén egyaránt jelen voltak az angliai személynévállományban, bár a két alak etimológiai összefüggését ekkor már nem feltétlenül érzékelték a beszélőközösség.

GWYNETH NAIR és JENNIFER SCHERR tanulmánya a nőiesség korabeli eszményével összefüggésben lévő absztrakt tulajdonságok női keresztnévben való jelentkezését vizsgálja, 1540–1850 közötti egyházi anyakönyvek adatai alapján (21–47). A szerzőpáros megállapítja, hogy bár a névtípus sohasem volt túl gyakori, a nevek alapján jól kirajzolódnak azok a más típusú forrásokból (pl. illemtankönyvekből, szépirodalmi alkotásokból) is kikövetkeztethető jellemvonások, melyeket a (korai) modern angol időszakban különösen fontos női erényeknek ítélték. Az ilyen típusú nevek választásával minden bizonytalanságot kivánták „adományozni” a névviselő számára, s ez a névadási gyakorlat nagyban elősegítette a nőiesség korszakra jellemző eszményének széles körű társadalmi elterjedését.

RICHARD COATES – a tanulmányban foglaltak vitatható jellegére vonatkozó figyelemmel mellett – azt tárgyalja, hogy a Brit-szigetekhez tartozó néhány, korai lejegyzésű, eddig ismeretlen vagy bizonytalan eredetűnek tartott névvel bíró nagyobb szigetnek a